

Trulež, smrad i Božji gnjev: poimanje uzroka epidemija u predbakteriološkom razdoblju

Kristina Puljizević

HRZZ INTRADA (IP-2018-01-5527)

Znanstveno-stručni kolokvij *Epidemije kroz povijest*

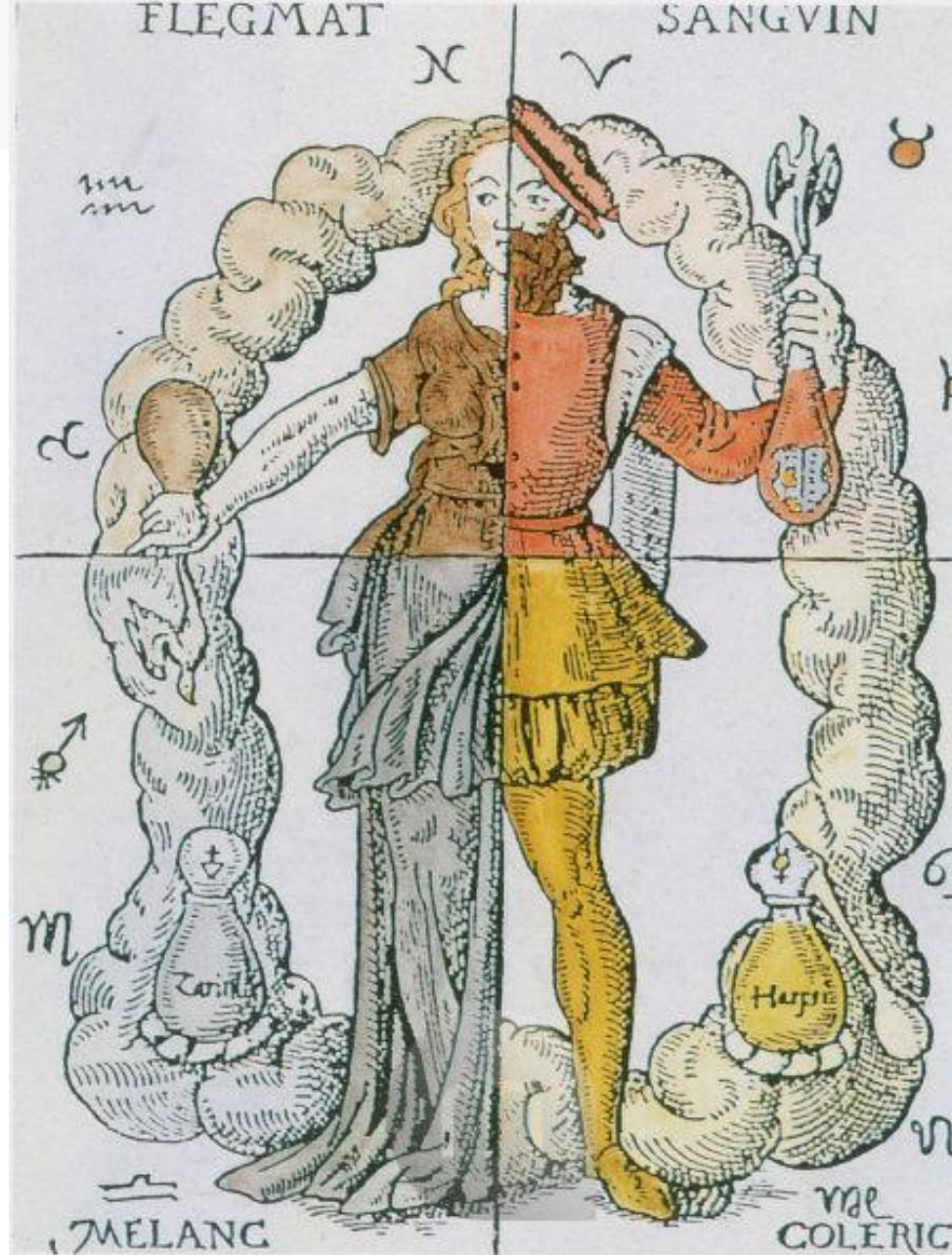
Dan Odjela za povijest Hrvatskog katoličkog sveučilišta, 21. travnja 2021.

O bolesti i epidemijama

- Uzročnik (neke bolesti) ≠ uzrok bolesti (etiologija).
- Što je bolest? Kako nastaje?
- Tradicionalni pristup: individualni poremećaj tekućina.
- Što kad je bolest očito masovna?

Four Humors, u: *Knjiga o Alkemiji*. Thurn-Heisser, Leipzig (1574)

Teorija o mijazmama i teorija o zarazi

- Masovnu pojavu bolesti (epidemije) uzrokuju mijazme – čestice truleži koje lebde zrakom.
- No, očigledno je bilo i prenošenje bolesti međusobnim kontaktom – teorija o zarazi.

Liječnik u zaštitnom odijelu. Gravura prema J.J. Manget, 1652-1742.

Giovanni Boccaccio, *Decameron*

1348-1353

- Mnogi (...) idahu naokolo noseći u rukama tko cvijeće, tko mirisne trave, tko raznovrsne mirodije koje često prinošahu nosu, misleći da je najbolje krijepiti mozak takvim mirisima, **jer se činilo da je zrak sav bio zasmrđen (...)**.
- Nekoji su (...), govoreći da od kužne bolesti nema ni boljega ni tako dobra lijeka kao što je **bijeg pred njom (...)** pobjegoše na tuđa ili svoja imanja na selu, kao da gnjev Božji, hoteći kazniti ljudske opačine tim pomorom, ne seže tamo gdje su oni.

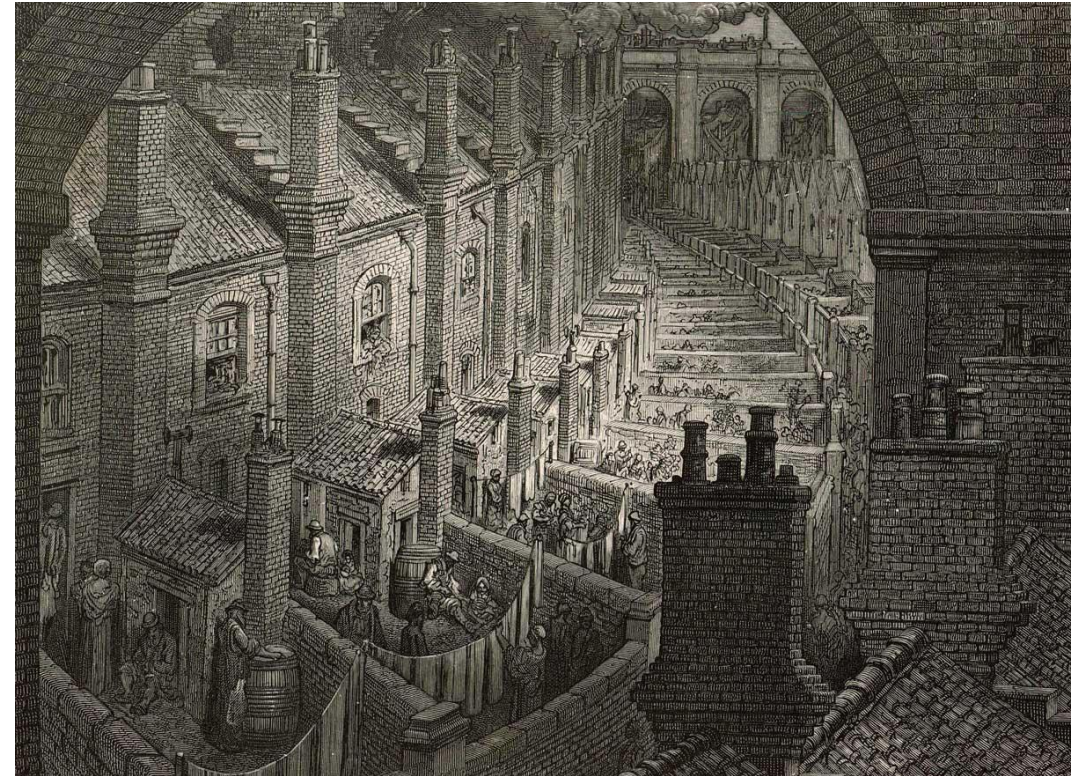
... o Božjem gnjevu.

Procesija bratovštine sv. Domina (bičevalaca), u: *Tractatus quartus* Gillesa li Muisisa.
Ilustrirao: Pierart dou Tielt (1353).

Siromaštvo kao uzrok bolesti

One Room Slum, 1891. Chronicle

London, Gustave Doré, 1872.

Siromaštvo kao uzrok bolesti

- *E' assolutamente inibito il mendicare ed il girare di casa in casa con merci. I Capi-quartieri consegneranno ogni accattante, o girovago, fermato nella loro sezione all' autorità politica del luogo.*
- *Strogo je zabranjeno prosjačenje i prodaja robe od kuće do kuće. Načelnici okruga predat će svakog prosjaka ili lotalicu zaustavljene u njihovom odjeljenju, lokalnoj političkoj vlasti.*

Istruzione per le II. RR. Commissioni locali di sanita, gli II. RR. Capitanati circolari e le alter autorità politiche rispetto al Colera morbus. Zara, 25 settembre 1831.

Tuga, žalost, to su ti duševni zlotvori, koji posebno takovu boleznju priuzrokuju. Ali je k' sebi privlači još znamenitie uzveličana plašnja, kad se čisto na strah prometne. Opazilo se je, da svagda uza svakojaki pomor, najprije su umerli plašivice i strašivice. Kolera jošte osobito hvata one ljude, koji se priko mire uzdaju u svoje serce i u svoju snagu, i one, koji svašto sudbini slipo pripisuju. Za izbignuti pomor, a osobito koleru, nevalja zapuštatı se, nego se tiho Božjoj volji podložiti. Koji se u Boga uzdaju, nezabacuju na stranu, kao što zabacuju serčani ljudi, i oni koji u sudbinu viruju, sve one pomoći kojim mogu se braniti od nasertanja bolestih, a i neprimaju se, kao što se prima-

“Duševni zlotvori” i strah

“Raspis (...).” *Glasnik dalmatinski*. Zadar, 15. listopada 1849.

“Duševni zlotvori” i strah kao uzrok bolesti

- *L' assistente non deve essere alla fine pauroso ne pusillanime, e deve pure schivare qualunque patema d' animo, come sarebbe la paura, la tristezza, l' invidia, l' odio, l' ira, la vendetta ecc. (...) ogni sregolatezza, ed ogni deviamiento dai limiti della moderazione si in riguardo al fisico che al morale l' espongono a contrarre la malattia regnante(...).*
- Asistent na kraju ne smije biti **uplašen** ili nesvjestan, a također mora izbjegavati bilo kakve bolove u srcu, poput **straha, tuge, zavisti, mržnje, bijesa, osvete** itd. (...) svaka neukrotivost i svako odstupanje od granica umjerenosti, u odnosu na fizičko i moralno, izlažu ga vladajućoj bolesti (...).

Istruzione per gli assistenti degli ammalati di colera morbus. Zara, 14 ottobre 1831.

Demistifikacija bolesti, “teorija o bacilima” i bakteriološka era

- Ignaz Semmelweis
- John Snow
- Louis Pasteur
- Joseph Lister
- Robert Koch

W. Heath, *Monster soup commonly called Thames water*, 1828.

Hvala na pažnji, ostanimo zdravi 😊

kristina.puljizevic@unicath.hr